

nifestari nomen tuum hominibus. (Joan. XVII.) Hæc dixit Dominus post ultimam et longissimam concionem habitam ad discipulos post cenam. Proinde tunc consummavit primum opus, quod ei Pater injunxerat. Alterum opus erat bibendi calicem passionis, de quo Dominus ait: *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* (Matth. xx.) Et alibi: *Calicem quem dedit mihi Pater, non bibam illum?* (Joan. xviii.) De hoc igitur Dominus proximus morti, ait: *Consummatum est, calicem enim exhausti totum usque ad fæces; nihil jam superest, nisi ut abeam ex vita. Et inclinato capite tradidit spiritum.* (Joan. xix.)

Sed quoniam neque Dominus ipse, neque Sanctus Joannes, brevitati consulentes, explicaverunt quid esset illud quod consummatum est; data est nobis occasio ad plura mysteria, non sine ratione et fructu, illud applicandi. Primum igitur S. Augustinus in commentario hujus loci, refert vocem illam, *Consummatum est*, ad impletionem Prophetiarum, quæ de ipso erant. *Sciens enim Jesus*, inquit Evangelista, *quia jam omnia consummata erant, ut consummaretur Scriptura, dixit: Sitio; et paulo post, accepto aceto, Consummatum est, id est, impletum est illud, quod supererat adimplendum. Ex quo intelligimus, etiam illum voluisse dicere, consummata et adimpleta jam esse, quæ de ipsius vita et morte prædicta a Prophetis fuerant. Vere enim omnia prædicta fuerant. Conceptio: *Ecce virgo concipiet*; Nativitas in Bethleem: *Et tu Bethleem Ephrata, etc.* (Isa. vii.) *ex te mihi egredietur qui sit dominator in Israel.* (Mich. ii.) Apparitio novæ stellæ: *Orietur stella ex Jacob* (Num. xxiv.) Adoratio Regum: *Reges Tharsis et insule munera offerent.* (Psalm. lxxi.) Prædicatio Evangelii: *Spiritus Domini super me, ad annuntiandum mansuetis misit me.* (Isa. lxi. Isa. xxxv.) Miracula: *Deus ipse veniet, et salvabit vos: tunc aperientur oculi caecorum, et aures surdorum patebunt, tunc saliet sicut cervus claudus; et aperta erit lingua mututorum.* Sessio super asinam et pullum ejus: *Ecce Rex tuus venit tibi justus, et Salvator; ipse pauper, et ascendens super asinam, et pullum filium asinæ.* (Zach. ix.) Denique passio tota per partes descripta est a Davide in Psalmis (Psalm. xli, lxxviii.) et ab Isaia (Is. liii.), Jeremia (Jerem. xi.), Zacharia (Zachar. xii.), et aliis. Atque hoc est, quod ipse Dominus iturus ad passionem dicebat: *Ecce ascendimus Jerosolymam: et consummabuntur omnia quæ**

scripta sunt per Prophetas de Filio hominis. (Luc. xviii.) De illis igitur, quæ consummata erant, nunc dicit, *Consummatum est*; id totum videlicet quod consummandum, id est, implendum erat, ut Propheta fideles invenirentur.

Deinde, *Consummatum est*, significat ex sententia Sancti Joannis Chrysostomi, consummatam fuisse in morte Christi potestatem, quæ permessa erat hominibus et demonibus in Christum; de qua potestate Christus ipse dixit ad Principes Sacerdotum, et magistratus templi, et seniores: *Hæc est hora vestra, et potestas tenebrarum.* (Luc. xxii.): Hæc igitur hora, et hoc tempus totum, quo Deo permittente potestatem habuerunt impii in Christum, finitum est, cum Dominus dixit, *Consummatum est*: tunc enim finem accepit peregrinatio Filii Dei inter homines quam prædixit Baruc, cum ait: *Hic est Deus noster, et non æstimabitur alius adversus eum. Hic advenit omnem vitam disciplinæ, et tradidit illam Jacob puero suo, et Israel dilecto suo. Post hæc in terris visus est, et cum hominibus conversatus est.* (Baruc. iii.) Et simul cum peregrinatione finem accepit vite mortalis conditio, secundum quam esuriebat, sitiēbat, dormiebat, fatigabatur, injuriis et flagellis, vulneribus et morti obnoxius erat. Itaque ubi dixit Christus in cruce, *Consummatum est*: *Et inclinato capite tradidit spiritum*: consummatum est iter, de quo dixerat, *Exiit a Patre, et veni in mundum: iterum relinquo mundum, et vado ad Patrem.* (Joan. xvi.) Consummata est peregrinatio laboriosa, de qua dictum erat a Jeremia: *Expectatio Israel, Salvator ejus in tempore tribulationis: quare quasi colonus futurus es in terra, et quasi viator declinans ad manendum?* (Jer. xiv.) Consummata est mortalitas humanitatis ejus, et consummata est potestas omnium inimicorum ejus in ipsum. Tertio, consummatum est sacrificium omnium sacrificiorum maximum, et in quod omnia sacrificia veteris legis, tamquam figuræ et umbræ, in sacrificium verum et solidum intuebantur. Sic enim loquitur Sanctus Leo: « Traxisti, Domine, omnia ad te, quoniam scisso templi velo, sancta sanctorum ab indignis Pontificibus recesserunt, ut figura in veritatem, prophetia in manifestationem, et lex in Evangelium verteretur. » (Ser. 8. de Pass. Dom.) Et paulo post: « Nunc carnalium sacrificiorum varietate cessante, omnes differentias hostiarum,

una corporis et sanguinis tui implet oblatio. » In hoc enim Christi sacrificio Sacerdos es Deus homo; ara, crux; sacrificium, Agnus Dei; ignis holocausti, charitas; fructus sacrificii, mundi redemptio. Sacerdos, inquam, fuit Deus homo, quo nullus major excogitare potest: *Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* (Ps. cccix.) Et vere secundum ordinem Melchisedech, quia Melchisedech sine patre, sine matre, sine genealogia, legitur in Scripturis et Christus; sine patre fuit in terra, sine matre in coelo, sine genealogia, quia *Generationem ejus quis enarrabit* (Isa. liii.)? quippe ante luciferum genitus. *Et egressus ejus* (Psalm. cix.) *ab initio, a diebus æternitatis* (Mich. v.). Ara fuit crux, quæ quanto vilior fuit antequam Christus cum subiret; tanto postea illustrior et nobilior facta est, et in novissimo die apparebit in coelo sole splendidior. De cruce enim intelligit Ecclesia, quod dicitur in Evangelio, *Tunc parebit signum Filii hominis in coelo* (Matth. xxiv.): sic autem cantat Ecclesia, « Hoc signum crucis erit in coelo, cum Dominus ad judicandum venerit. » (Hom. lxxvii. in cap. xxiv. Matth.) Quod idem confirmat Sanctus Joannes Chrysostomus, illud etiam observans, quod quando *Sol obscurabitur, et luna non dabit lumen suum, tunc in coelo crux apparebit ipso sole lucidior.* Porro sacrificium fuit Agnus Dei prorsus innocens et immaculatus. De quo Isaias: *Sicut ovis ad occisionem ducetur et quasi agnus coram tendente se obmutescet, et non aperiet os suum.* (Isa. liii.) Et Præcursor Domini: *Ecce, inquit, Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi.* (Joan. i.) Et Apostolus Petrus: *Non corruptibilibus auro vel argento redempti estis, sed pretioso sanguine quasi Agni immaculati Christi, et incontaminato.* (I. Petr. i.) Qui etiam dicitur in Apocalypsi (Apoc. xiii.), Agnus occisus ab origine mundi, quia pretium ejus a Deo prævisum proderat etiam illis qui Christi tempora præcesserunt. Ignis holocaustum cremans sacrificiumque perficiens est charitas imensa, quasi fornax vehementer accensa, quæ flagrabat in corde Filii Dei, et quam aqua multa (Cant. viii.) passionum extinguere non poterunt. Denique fructus sacrificii fuit expiatio peccatorum omnium filiorum Adam, sive mundi totius reconciliatio. Sic enim loquitur sanctus Joannes in Epistola sua prima: *Ipsæ est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed*

etiam pro totius mundi. (I. Joan. ii.) Quod idem significant verba S. Joannis Baptistæ: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi.* (Joan. i.)

Una sola restat questio, ad quem modum Christus idem potuerit esse Sacerdos et victima: Sacerdotis enim officium est mactare victimam: Christus autem non se ipse mactavit; neque potuit id jure facere, quia sacrilegium perpetrasset, non sacrificium obtulisset. Sed vere Christus non se ipse occidit, et tamen vere sacrificium obtulit: quia libens et volens se mactandum obtulit, ad gloriam Dei, et expiationem peccati. Neque enim potuissent unquam milites aut satellites cum comprehendere vel tenere, neque clavi manus ejus pedesque transfigere, neque mors ad eum quantumvis crucifixum accedere potuisset, nisi ipse voluisset. Itaque verissime dicit Isaias: *Oblatus est, quia ipse voluit.* (Isa. liii.) Et ipse Dominus: *Ego pono animam meam, nemo tollit eam a me sed ego pono eam a me ipso.* (Joan. x.) Et apertissime Apostolus Paulus, *Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis.* (Ephes. v.) Admirabili igitur ratione et modo, quod mali, sive peccati et sceleris fuit in passione Christi, totum ad Judam et Judæos, ad Pilatum et milites pertinet: et isti non sacrificium obtulerunt, sed sacrilegium perpetrarunt: neque Sacerdotes, sed sacrilegi dici meruerunt. Quod in eadem passione fuit boni, religiosi, et pii, id totum Christi est, qui ex affluentissima charitate sua, ut iram Dei placaret, et mundum Deo reconciliaret, et justitiæ divinæ satisfaceret, et genus humanum non periret, obtulit se ipse victimam Deo: non se occidendo, sed mortem, et mortem crucis patientissime tolerando. Quod paucissimis verbis Sanctus Leo expressit, cum ait: « Admisit in se impias manus futurum, qui dum proprio incumbunt sceleris, famulati sunt Redemptori. » (Serm. 40. de Pass.)

Quarto in Christi morte consummatum est prælium ingens Christi cum principe hujus mundi: de quo prælio loquitur Dominus ipse apud Joannem, dicens: *Nunc judicium est mundi, nunc princeps hujus mundi, ejicitur foras: et ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum.* (Joan. xii.) Hoc vero prælium judiciale fuit, non militare: qualia sunt prælia litigantium, non qualia sunt prælia militum. Litigabat enim

Diabolus cum Filio Dei de possessione mundi, id est, generis humani, Diabolus a longo tempore intruserat se in possessionem mundi, quia vicerat primum hominem, et servum suum illum fecerat cum universa ejus progenie. Itaque ipse etiam B. Paulus demones vocat *Principes et potestates mundi, et rectores tenebrarum harum.* (Eph. vi.) Et Christus ipse, ut paulo ante diximus vocat Diabolum *Principem mundi hujus.* Nec solum Diabolus se mundi principem haberi volebat, sed etiam Deum, unde est illud Psalmographiae: *Dii gentium Dæmonia, Dominus autem cælos fecit.* Passim enim Diabolus in sculptilibus gentium adorabatur et sacrificiis arietum et vitulorum colebatur (Hebr. i.) Ab altera parte Filius Dei, ut verus et legitimus hæres universorum, mundi principatum sibi repebat. Hoc igitur prælium in cruce tandem consummatum est, et lata sententia in favorem Domini nostri Jesu Christi: quia Dominus in cruce plenissime satisfecit justitiæ divinæ pro culpa hominis primi, et omnium filiorum ejus. Reddita enim est obedientia Patri a Filio, major quam fuisset inobedientia servi ad Dominum, et humiliatus est Filius Dei usque ad mortem in honorem Patris, magis quam in superbiam elatus fuisset servus in injuriam Dei. Ita Deus reconciliatus in gratiam Filii generi humano, eripuit illud de potestate Diaboli, *Et transtulit in regnum Filii dilectionis suæ.* (Colo. i.)

Est et alia ratio, quam adducere solet B. Leo, nam verbis illius reddemus: « Si crudelis, inquit, et superbus inimicus consilium misericordiæ Dei nosse potuisset, Judæorum animos mansuetudine potius temperare, quam injustis odiis studuisset accendere, ne omnium captivorum amitteret servitutem, dum nihil sibi debentis persequitur libertatem. » (Serm. 80 de Passione.) Egregia omnino ratio: æquum enim fuit, ut Diabolus imperium amitteret in eos omnes, quos per peccatum servos sibi tenebat: quia in Christum, qui servus ejus non erat, et quem ad peccandum nunquam induxerat, extendere manus, eumque ad mortem usque persequi non dubitaverit.

Sed si res ita se habet, si prælium consummatum est, si victoria penes Filium Dei stetit, et ipse *Omnes homines vult salvos fieri* (1. Tim. ii.), cur tam multi usque ad hanc diem mancipia Diaboli sunt in hac vita, et ad tormenta gehennæ rapiuntur in alia? Uno verbo respondeo: Quia sic ipsi volunt.

Christus enim a prælio victor regrediens, duo quedam ingentia beneficia humano generi præstitit: Unum, ut justis paradisi januam aperiret, quæ a primi hominis lapsu usque ad eam diem clausa fuerat; et illo ipso die victoriæ suæ dixit: *Hodie eris mecum in paradiso* (Luc. xxiii.), latroni, qui merito sanguinis ejusdem Christi per fidem, spem, et charitatem, justificatus fuerat: unde canit exultans Ecclesia: « Tu devicto mortis aculeo, aperuisti credentibus regna cælorum. » Alterum, ut Sacramenta institueret, quæ vim haberent remittendi peccata, et gratiam conferendi; et præcones in omnes partes mundi mitteret, qui alta voce prædicarent: *Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit.* (Marc. xvi.) Itaque victor in prælio Dominus, viam stravit omnibus ad libertatem gloriæ filiorum Dei. Quod si multi nolunt eam viam ingredi, culpa sua pereunt, non impotentia vel negligentia Redemptoris.

Quinto denique, *Consummatum est.* rectissime potest intelligi de consummatione ædificii, quod est Ecclesia. Perfectionem enim ædificii, consummationem dici, auctor est ipse idem magister noster Christus, qui ait apud Lucam: *Hic homo cepit ædificare, et non potuit consummare.* (Luc. xiv.) Porro Ecclesiam in passione Christi fuisse consummatam, quæ in ejus baptismo fuerat inchoata, docent sancti Patres. Epiphanius in libro tertio adversus hæreses (Lib. iii. hæres. lxxviii.), et Sanctus Augustinus (Lib. xxii. cap. xvii.) in libro ultimo de civitate Dei, qui docent, Evam de costa Adami ipso dormiente ædificatam, typum fuisse Ecclesiæ, quæ ex Christi latere, dum ipse dormire cepisset per mortem, ædificata est: et notant, non sine mysterio dixisse Scripturam, Evam fuisse ædificatam, non formatam. Quod autem a baptismo Christi ædificari cœperit Ecclesia, probat Sanctus Augustinus (Lib. xxvii. de Civit. cap. viii.) ex Psalmo ubi dicitur: *Dominabitur a mari usque ad mare, et a flumine usque ad terminos orbis terrarum.* (Psal. lxxi.) Regnum enim Christi, quod est Ecclesia, cœpit a baptismo Christi, in quo ipse baptismum Joannis accipiens, aquas consecravit, et baptismum suum instituit: quod est janua Ecclesiæ, et tunc manifeste innotuit, voce Patris audita de cælo: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite.* (Math. iii et xvii.) Et ex eo tempore Domi-

nus cœpit prædicare, et congregare discipulos, qui fuerunt primi, qui ad Ecclesiam accesserunt. Quamvis autem apertio lateris Christi post mortem facta sit, et tunc exierint sanguis et aqua, quæ significant duo præcipua Sacramenta, Ecclesia, Baptismus et Eucharistiam: tamen a Christi passione virtutem accipiunt omnia Sacramenta: et quod de latere Christi jam defuncti fluxerint sanguis et aqua, declaratio fuit mysteriorum, non institutio. Rectissime igitur dicitur consummatio ædificii Ecclesiæ tunc facta, cum Christus dixit: *Consummatum est.* quia tunc nihil supererat nisi mors, quæ statim consecuta est, et redemptionis pretium consummavit.

CAP. XIII.

De primo fructu verbi sexti.

Non pauci fructus ex verbo sexto decerpi possunt, si quis hujus verbi fecunditatem attente consideret; ac primum ex eo, quod diximus *Consummatum est* intelligi debere de implatione vaticiniorum, deducit Sanctus Augustinus altissimum documentum. (In Psal. lxxvi.) Nam quemadmodum certissimum ex ipso eventu rerum, vera fuisse, quæ Propheta sancti tanto antea prædixerunt: ita certè esse debemus, omnino futura esse, quæ iidem Propheta futura prædixerunt, quamvis adhuc impleta non sint. Propheta siquidem non humana voluntate, sed Spiritu sancto inspirante locuti sunt (II. Petr. i.): et quia Spiritus sanctus Deus est, et non potest ullo modo fieri ut fallatur vel mentiatur Deus, ideo certissimi sumus omnino esse adimplenda, quæ futura denuntiata sunt, et impleta non sunt: « Sicut usque ad hodiernam diem (inquit Sanctus Augustinus) omnia eveniunt, sic et quæ restant, evenitura sunt, sic et quæ restant, evenitura sunt: Dominus: qui venit humilis, veniet excelsus. » Sed nos argumenta majora tenemus, quam antiqui tenuerunt, ut in fide rerum futurarum non hæsitemus. Qui enim Christi tempora præcesserunt, sine experimento ullo multa credere tenebantur; nos ex iis, quæ scimus impleta, facile credere possumus adimplenda, quæ restant. Qui temporibus Noe audiebant futurum esse diluvium generale, hoc ipsum prædicantem Noe Propheta Domini, non verbo solum, sed etiam magno

illo labore, quo arcam sollicitè fabricabat: non erant faciles ad credendum, quia diluvium ejusmodi nunquam viderant, et ideo repentina super eos ira divina descendit. Nos vero, qui scimus impletum fuisse, quod Noe Propheta prædixit, cur non facile credideremus futurum diluvium ignis, et eo destruenda omnia, quæ nunc tantifacimus? Et tamen revera pauci sunt, qui ista futura ita credant, ut desiderium a rebus perituris avocent, et ibi figant corda ubi vera, et sempiterna sunt gaudia.

Sed hoc ipsum est prædictum ab ipso Domino, ut inexcusabiles sint futuri, qui ex implatione præteritorum vix adduci possunt ut credant adimplenda esse futura: sic enim Dominus loquitur: *Sicut in diebus Noe, ita erit adventus Filii hominis: sicut enim erant in diebus ante diluvium comedentes et bibentes, nubentes et nuptii tradentes, usque ad eum diem, quo intravit Noe in arcam et non cognoverunt, donec venit diluvium, et tulit omnes: ita erit et adventus Filii hominis. Vigilate ergo, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit.* (Matt. xxiv.) Et Apostolus Petrus: *Adveniet, inquit, dies Domini, ut fur, in quo cæli magno impetu transierint, elementa vero calore solvantur: terra autem, et quæ in ipsa sunt opera, exurentur.* (II. Petr. iii.) Sed inquit, ista procul absunt. Esto, procul absint, si tamen procul absunt: certè mors tua non procul abest, et hora ejus incerta est, et certum est tamen, in judicio etiam particulari, quod non procul abest, reddendam esse rationem de verbo otioso (Matt. xii.): et si de verbo otioso, quid fiet de verbo pernicioso? de blasphemia, quæ tam multis familiaris est? et si de verbis, quid de furtis? de adulteriis? de fraudibus in emendo et vendendo? de cædibus? de incendiis? de peccatis aliis etiam gravioribus? Itaque res prædictæ jam impleta nos inexcusabiles reddent, nisi certissime credamus esse omnino implenda, quæ restant: neque satis est credere, nisi fides nos efficaciter moveat ad faciendam vel fugiendam, quæ fides docet faciendam esse vel fugiendam. Si dicenti architecto domum mirari ruinam, et qui intus sunt, fidem se habere architecto dicant, et tamen non exeant, et ruina domus se opprimi sinant; quid dicemus de illa fide? id, quod Apostolus de similibus ait, *Confiteatur se nosse Deum, factis autem negant.* (Tit. i.) Et si jubenti medico, ne ægrotus vinum bibat,

ager assentiatur medicum 'utilia prae-
pisse, atque interim vinum postulet, et ira-
scatur nisi detur; quid dicemus? certe vel
agrotum phrænesi laborare, vel medico
fidem non habere. Utinam non essent plu-
rimi inter Christianos, qui futurum iudicium
Dei, et alia id genus dicant se credere, fac-
tis autem negent!

CAP. XIV.

De secundo fructu verbi sexti.

Alter fructus colligi potest ex secunda
explicatione verborum Christi: *Consumma-
tum est.* Diximus enim cum Sancto Joanne
Chrystostomo, consummatum fuisse in morte
Christi iter laboriosum peregrinationis
ipsius Christi. Quæ quidem peregrinatio,
negari non potest quin fuerit supra modum
aspera: sed tamen asperitas illa brevitate
et fructu, gloria et honore compensata est.
Duravit annis triginta tribus: sed quid est
labor annorum triginta trium ad quietem
æternitatis comparatus? Laboravit Domi-
nus in fame et siti, in doloribus multis, in
injuris sine numero, in plagis, in vulneri-
bus, in ipsa morte, sed nunc torrente volu-
ptatis potatur, quæ voluptas non deficiet in
æternum. Denique humiliatus est, factus
Opprobrium hominum, et abjectio plebis ad
breve tempus (*Psal. cxxi.*): sed *Deus exal-
tauit illum, et donavit illi nomen, quod est
super omne nomen, ut in nomine Jesu omne
genus flectatur, cælestium, terrestrium, et in-
feriorum.* (*Phil. ii.*) Contra vero Judæi
perfidii exultaverunt ad horam in passione
Christi: Judas avaritiæ mancipium exulta-
vit ad horam in luero paucorum nummo-
rum; Pilatus exultavit ad horam, quia non
amisit amicitiam Augusti, et recuperavit
amicitiam regis Herodis; sed jam ad annos
fere mille sexcentos cruciantur in gehenna,
et fumus eorum ascendet in sæcula sæculo-
rum. (*Apoc. cxi.*) Ex his discant omnes
servi crucis, humiles, mites, patientes, quam
bonum et faustum sit, crucem suam tollere
in presenti vita, et Christum ducem sequi;
nec ullo modo videantur iis, qui felices esse
videntur in hoc sæculo. Vita enim Christi,
et sanctorum Apostolorum et Martyrum,
verissimus commentarius est verborum Ma-
gistri omnium magistrorum: *Beati paupe-
res, beati mites, beati, qui lugent, beati, qui
persecutionem patiuntur propter justitiam,*

quoniam ipsorum est regnum caelorum (*Matt.
iv.*); et contra: *Væ vobis dicitibus, quia ha-
betis consolationem vestram: vae vobis, qui
saturati estis, quia esurietis; vae vobis, qui
ridetis nunc, quia lugebitis et flebitis.* (*Luc.
vi.*) Et quamvis non solum verba Christi,
sed etiam vita et mors Christi, id est, non
solum textus, sed etiam commentarius a
paucis intelligatur et capiatur in gymnasiis
hujus mundi: tamen si quis exire voluerit
de mundo, et ad cor suum intrare et serio
meditari ac sibi ipse dicere: *Audiam quod
loquatur in me Dominus Deus* (*Psal. lxxxiv.*):
et simul humili prece et gemitu columbino
pulsare voluerit ad aures magistri, cujus
est liber et commentarius; non diffidenter
intelliget omnem veritatem, et veritas liber-
rabit eum ab erroribus universis: ut jam
non sit difficile, quod antea impossibile vi-
debat.

CAP. XV.

De tertio fructu verbi sexti.

Jam fructus tertius, quem ex verbo sexto
colligere possumus, ille est, ut discamus
ipsi nos ut Sacerdotes spirituales *Offerre Deo
Spirituales hostias* (*I. Petr. ii.*), ut loquitur
Sanctus Petrus, vel exhibere *Corpora no-
stra hostiam viventem, sanctam, Deo placen-
tem, rationabile obsequium nostrum* (*Rom.
xii.*), ut nos docet Apostolus Paulus. Nam
si verba illa, *Consummatum est*, significant,
sacrificium summi sacerdotis in cruce fuisse
completam, æquum est, ut discipuli Cru-
cifixi, Magistrum imitari cupientes, eo modo
quo possunt, id est, pro sua tenuitate et
paupertate offerant et ipsi sacrificium Deo,
et quidem Apostolus Petrus docet, omnes
Christianos esse Sacerdotes, non proprie
dictos, quales sunt, qui ab Episcopis in
Ecclesia Catholica ordinantur ad offeren-
dum sacrificium corporis Christi; sed Sa-
cerdotes spirituales, ut ipse declarat, ad
offerendas spirituales hostias; non hostias
proprie dictas: quales erant, in Testamento
veteri, oves, et boves, et turtures et col-
umbæ: et in novo, corpus Christi in Eu-
charistia: sed hostias mysticas, quæ ab
omnibus offerri possunt, ut orationes et
laudes, nec non opera bona, jejunia, et
elemosynas, de quibus dicit Apostolus
Paulus: *Per ipsum ergo offeramus hostiam
laudis semper Deo, id est, fructum laborum*

confitentium nomini ejus. (*Hebr. xv.*) Idem
vero Apostolus in Epistola ad Romanos
(*Rom. xii.*) accuratissime nos docet mysti-
cum sacrificium offerre Deo ex corporibus
nostris, ad similitudinem veterum sacrifi-
ciorum legis antiquæ. Quatuor enim leges
sacrificiorum erant; prima, ut in sacrificio
adesset hostia, id est, res Deo sacrata, quam
nefas esset in usum profanum converti. Al-
tera, ut ea esset res vivens, ut ovis, capra,
vitulus. Tertia, ut esset sancta, id est, munda.
Erant enim apud Hebræos animalia
munda et immunda: animalia munda cen-
sebantur oves, boves, capræ, turtures,
passeres, columbæ. Reliqua censebantur
immunda, ut equus, leo, vulpes, accipitres,
corvi, et alia. Quarta, ut hostia incendere-
tur, et odorem suavitatis emitteret. Atque
hæc omnia Apostolus numerat, cum ait:
*Obsecro vos, ut exhibeatis corpora vestra ho-
stiam viventem, sanctam, Deo placentem*
(*Rom. xii.*); et addit, *Rationabile obsequium
vestrum*, ut eum intelligamus non exhortari
nos ad sacrificium proprie dictum, quasi
velit corpora nostra instar ovium sacrificii,
vere occidi et comburi: sed ad sacrificium
mysticum et rationabile, similitudinarium,
non proprium; spirituale, non corporale.
Hortatur igitur nos Apostolus, ut quemad-
modum Christus in cruce ad nostram utili-
tatem obtulit sacrificium corporis sui per
veram et propriam mortem; sic nos offeramus
ad ejus honorem corpora nostra, quasi
hostiam quamdam, eandem viventem, et
sanctam, et perfectam, ac per hoc Deo bene
placentem, que spirituali quodam modo
occidatur, et concremetur.

Explicemus ordine singulas condiciones.
Primum debent esse nostra corpora hostiæ,
id est, res Deo sacræ, quibus utamur ad ho-
norem Dei, non ut rebus nostris, sed ut re-
bus Dei; cui consecrati sumus per Bap-
tismum, et qui nos emit pretio magno, ut dicit
idem Apostolus ad Corinthios. (*Corinth. vi.*)
Nec solum hostia Dei esse debemus, sed
sancti. Qui enim per peccatum mortui sunt,
non sunt hostiæ Dei, sed Diaboli, qui morti-
ficat animas, et in ea re mirifice delectatur.
At Deus noster qui semper vivit, et est fons
vitæ, non vult cadavera fœtalia sibi offerri,
quæ ad nihil utilia sunt, nisi ut projiciantur
ad bestias. Proinde necesse est, ut vitam
animæ diligentissime conservemus, ut hoc
modo rationabile obsequium Domino nostro
exhibeamus. Sed neque satis est ut hostia

sit viva, nam præterea requiritur ut sancta
sit. *Hostiam*, inquit Apostolus, *viventem,
sanctam*, Sancta dicitur hostia, cum ex ani-
mantibus mundis offertur, non ex immundis.
Erant autem animalia munda, ex quadrupedi-
dibus, ut supra diximus, oves, capræ, boves;
ex avibus, tortures, passeres, et columbæ.
Priora animantia significant vitam activam;
posteriora contemplativam. Proinde, qui
vitam activam inter fideles ducunt, si se-
metipsos hostiam sanctam exhibere volunt
Deo, imitari debent simplicitatem et mansue-
tudinem ovium, quæ lædere proximum nescit.
Item labores et gravitatem bovis, qui non
otiat, non leviter discurrit; sed jugum
suum ferens, et aratrum trahens, in terra
colenda laborat assidue. Denique etiam ca-
præ velocitatem in ascensione montium, et
oculorum acumen in rebus longe conspici-
endis; neque enim, qui in Ecclesia Dei vi-
tam activam ducunt, sola mansuetudine et
justis laboribus contenti esse debent; sed
oportet eos etiam per crebras orationes alta
conscendere; et qua sursum sunt, mente
conspicere. Quomodo enim opera sua ad
Dei gloriam referent, et incensum sacrificii
sursum emittent; si de Deo nunquam aut
raro cogitent? si Deum non querant? si in
amore ejus per contemplationem non exar-
descant? Vita enim Christianorum activa
non debet a contemplativa omnino esse dis-
juncta, ut neque contemplativa ab activa,
ut mox dicemus. Itaque qui non imitantur
oves, et boves, et capras, quæ domino suo
assidue utiliterque deserviunt; sed querunt,
quæ sua sunt, id est, sola commoda sua
temporalia consecantur: ii non offerunt
Deo hostiam sanctam, sed similes sunt be-
stias rapacibus et carnivoris, lupis, canibus,
ursis, milvis, vulturibus, corvis, quæ suo
ventri deserviunt, et leonem illum sequun-
tur, qui semper *Rugiens circuit, quærens,
quem devoret.* (*I. Petr. ii.*) Jam vero Chri-
stiani homines, qui vitam contemplativam
elegant, se et ipsi se hostiam viventem et
sanctam Deo exhibere satagunt, imitari de-
bent solitudinem turturis, puritatem colum-
bæ, et prudentiam passeris. Solitudo turturis
ad Monachos maxime et Eremitas pertinet,
qui nihil commune cum secularibus habere
student, et toti contemplationi et Dei laudi-
bus intenti sunt. Puritas columbæ cum fe-
cunditate conjuncta Episcopis et clericis
necessaria est, qui cum hominibus versan-
tur, et filios spirituales gignere et nutrire ex-

officio proprio debent, qui nisi crebro ad supernam patriam per contemplationem volent, et ad necessitates hominum per charitatem descendant, ægre poterunt puritatem cum fecunditate conjugere: sed vel soli contemplationi dediti steriles erunt, vel soli procreationi filiorum intenti, pulvere terreno inquinabuntur, et dum alios lucrari volent, ipsi (quod absit) fortasse se perdent. Porro utrisque, tum vitæ contemplativæ deditis, tum vitæ activæ addictis, passeris prudentia multum omnino prodesse potest. Sunt enim passeris montani, et passeris domestici. Passeres montani incredibili solertia fugiunt laqueos et retia venatorum: passeris domestici in civitatibus habitant, et super tecta pomorum nidificant, sed ita cum hominibus versantur, ut nulli homini familiares fiant, neque facile ab eis apprehendi se sinant. Sic igitur omnibus quidem Christianis, sed præsertim clericis et Monachis prudentia passerum necessaria est, ut a laqueis dæmonum sibi caveant, et cum hominibus versentur, ut eis prosint, sed consuetudinem ipsorum, ac præsertim femininarum, vitent, confabulationes fugiant, comessationes declinent, ludis et spectaculis non intersint, nisi capi velint a laqueo venarum dæmoniorum.

Restat lex ultima sacrificiorum ut sint hostiæ non solum viventes et sanctæ, sed etiam bene placentes, id est, odorem suavissimum sursum mittentes. Id quod Scriptura significat, cum ait: *Odoratusque est Dominus odorem suavitatis* (Genes. viii.), et de ipso Domino: *Tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis.* (Ephes. v.) Ut autem hostia odorem emittat gratissimum Deo, necesse est ut occidatur et cremetur. Id fit in sacrificio mystico et rationabili de quo loquitur cum Apostolo, quando carnalis concupiscentia vere mortificatur, et igne caritatis incenditur. Nihil enim est quod carnalem concupiscentiam efficacius, celerius, perfectiusque mortificet, quam sincerus Dei amor. Ipse est enim Rex et Dominus omnium affectionum cordis, et omnes ab eo reguntur, et pendunt, sive timor, sive spes, sive desiderium, sive odium, sive ira, sive quæcumque animi perturbatio. Ipse autem amor non credit nisi amori majori: ac per hoc, quando divinus amor cor humanum intime possidet et incendit, tunc demum carnales concupiscentiæ quiescunt. Inde ignita desideria, et purissimæ preces ad Deum ascendunt, instar aromatum, in

odorem suavitatis. Hoc est igitur sacrificium, quod requirit Deus, et quod promptissime exhibendum hortatur Apostolus.

Sed quia oblatio ista res est ardua et gravis, et difficultate plenissima, ideo B. Paulus efficacissimo argumento utitur, ut cum nobis persuadeat, argumentum est in verbis illis: *Obsecro vos per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra* (Rom. xii.), etc. In Græco codice legitur in numero multitudinis, *Obsecro vos per miserationes Dei.* Et quæ sunt, et quot miserationes Dei, per quas nos Apostolus obsecrat? Prima est creatio, quæ nos fecit esse rem aliquam cum nihil essemus. Secunda, cum fecit nos servos suos, cum nostra opera non indigeret, sed ut haberet quibus beneficeret. Tertia, cum fecit ad imaginem suam ac per hoc capaces cognitionis suæ et amicitiae suæ. Quarta cum fecit per Christum filios suos adoptivos, et coheredes Unigeniti sui. Quinta, cum fecit nos membra sponsæ suæ, et corporis sui, quibus est caput. Denique sexta, quod obtulerit *Semetipsum in cruce oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis* (Eph. v.), ut nos redimeret a servitute, et lavaret a maculis, *Et exhiberet ipsi sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam.* Hæc sunt miserationes Domini, per quas nos Apostolus obsecrat, quasi diceret, tanta Dominus contulit vobis, nec merentibus, nec petentibus: cur grave vobis videri debeat, si vos ipsi hostiam Deo viventem, sanctam, et beneplacentem offeratis? Certe, si quis ista atente cogitare voluerit, non solum non grave, sed leve, et facile, et jucundum ac dulce illi videbitur, tam bono Domino toto corde et toto tempore vitæ suæ servire: eique se totum, ad exemplum ejus, hostiam et oblationem, atque adeo holocaustum in odorem suavitatis offerre.

CAP. XVI.

De quarto fructu verbi sexti.

Fructus quartus sumi potest ex quarta explicatione verborum illorum, *Consummatum est.* Si enim verum est; ut est verissimum, Christum justo iudicio Dei transtulisse nos a servitute Diaboli in regnum Filii dilectionis suæ; quæramus diligenter, et non desistamus donec inveniamus, quæ causa sit, cur tantus hominum numerus malit hosti humani generis iterum se in servitutem

tradere; ut cum eo ardeat in æternum in gehennæ camino, quam Christo Principi benignissimo deservire, imo cum illo felicissime certissimeque regnare. Ego certe nullam invenio causam nisi quia in obsequio Christi inchoandum est a cruce, et necesse est carnem crucifigere cum vitis et concupiscentiis. Hæc amara potio, atque hic calix absinthii homini naturaliter ægro nauseam facit, et sæpe causa est ut malit ægrotare, quam eo modo curari. Et si quidem homo non homo, sed bestia esset, aut certe homo delirus et mente captus esset; concedi illi posset, ut sensu et appetitione regeatur: sed cum homo ratione sit particeps, certe intelligit, vel intelligere potest, cum, qui jussit carnem crucifigi cum vitis et concupiscentiis, non solum insulare præcepto, sed etiam juvare, immo prævenire auxilio gratiæ suæ: quo modo sapiens medicus amarum poculum sic temperare novit, ut non difficulter hauriatur. Deinde si unusquisque nostrum primus esset, cui diceretur: Tolle crucem tuam, et sequere me; fortasse posset hæere, ac diffidere de viribus suis, nec audere crucem attingere, quam se portare posse non crederet: at cum tam multi ante nos, nec solum viri, sed, etiam pueri et puellæ, crucem post Christum fortiter tulerint, et constanter portaverint, et carnem suam cum vitis et concupiscentiis crucifixerint, quid nos timemus? cur hæremus? Hoc argumento Sanctus Augustinus superatus carnalem concupiscentiam vicit, quam insuperabilem longo tempore reputaverat. Constituit enim sibi ante oculos mentis ex memoriae promptuario multos et multas continententes, multos et multas virgines, ac sibi dicebat: « Cur non poteris, quod isti, et istæ? isti, et istæ non in se potuerunt, sed in Domino Deo suo. » (Lib. viii. Confess. cap. 12.) Et quod de concupiscentia carnis, dicimus, idem dici potest de concupiscentia oculorum, quæ est avaritia, et de superbia vitæ, nullum enim est vitium, quod adjuvante Deo crucifigi non possit; neque periculum est ne Deus juvare non velit, cum Sanctus Leo dicat: « Juste instat præcepto, quia præcurrit auxilio. » (Serm. 16. de Pass. Dom.) Vere igitur miseri sunt, ne dicam amentes et stulti, qui cum possint jugum Christi suave ac leve subire, et requiem animæ suæ in hac vita reperire (Matth. xi.), et cum eodem Christo in futura regnare (Luc. xiv.); malint quinque juga boum, Diabolo

jubente, portare, et sensibus carnis non sine labore et dolore servire: et ad extremum apud inferos ipsos cum suo domino Diabolo perpetuo cruciari.

CAP. XVII.

De quinto fructu verbi sexti.

Quintus fructus ex verbis illis decerpendus erit, quatenus hæc verba significant, Ecclesiæ adificationem in cruce consummatam fuisse, et ipsam Ecclesiam, ut alteram Evam, ex latere Christi orientis, tamquam ex costa Adami dormientis prodire. Hoc porro mysterium docet nos, ut crucem amemus, crucem honoremus, cruci vehementer afficiamur. Quis enim locum non amat, unde mater ipsius proditit? Certe fideles omnes miro modo afficiuntur erga sacratissimam domum Laurentanam, quia ibi nata est Virgo Deipara, et ibidem natus est, non quidem extra uterum, sed in utero virginali Jesus Christus Deus noster. Sic enim loquitur Angelus ad Josephum: *Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est.* (Matth. i.) Hinc etiam et ipsa Ecclesia memor nativitas suæ, crucem ubique locat, in fronte, in templis, in domibus; neque ulla Sacramenta peragit sine cruce, neque aliqui benedicendo sanctificat sine cruce; sed amore præcipuum tunc cruci deferimus, cum patienter propter amorem Crucifixi toleramus adversa; hoc enim est in cruce gloriari, id facere, quod Apostoli faciebant, cum *ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habitis erant pro nomine Jesu contumeliam pati* (Act. v.), et Apostolus quid sit in cruce gloriari, explicat cum dicit: *Gloriamur in tribulationibus, scientes quod tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit; quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis.* (Rom. v.) Unde concludit ad Galatas scribens: *Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo.* (Galat. vi.) Hic est vere triumphus crucis, si mundus cum suis pompis et oblectationibus sit animæ Christianæ et Christum crucifixum diligenti veluti mortuus; et anima ipsa Christiana sit ipsi mundo veluti mortua, amans tribulationem et contemptum, quæ mundus odit, et odio prosequens carnales voluptates et gloriam tem-

porarium, quæ mundus diligit : sic perficitur et consummatur servus Dei, ut de ipso quoque dici possit, Consummatus est.

CAP. XVIII.

De sexto fructu verbi sexti.

Postremus restat fructus ab exemplo perseverantiæ Domini in cruce utilissime colligendus, siquidem ex verbo illo, *Consummatus est*, intelligimus Dominum consummasse opus passionis suæ ab initio usque ad finem, ut nihil desiderari posset (*Deut. xxxii.*), inquit Moyses : et quemadmodum Pater die sexto perfecit opus creationis, et die septimo requievit : sic et Felix die sexto consummavit opus redemptionis et die septimo requievit. Frustra clamabant Judæi ante crucem : *Si Rex Israel est, descendat nunc de cruce, et credemus ei.* (*Matt. xxvii.*) Rectius dicit Sanctus Bernardus : « Imo quia Rex Israel est, titulum regni non deserat (*Serm. 1. de Resur.*), et paulo infra : « Non tibi dabit occasionem surripiendæ nobis perseverantiæ qua sola coronatur. Non faciet obmutescere prædicatorum linguas consolantium, pusillanimes, et dicentium singulis : Tu locum tuum ne deseras, quod sine dubio sequeretur, si respondere possent, quia Christus suum deseruit. » Christus igitur perseveravit in cruce usque ad vite finem, ut consummaret opus suum sic, ut nihil ei deesset, et nobis exemplum perseverantiæ prorsus admirabile dereliqueret. Facile siquidem est perseverare in locis amœnis, et in actionibus, quæ voluptatem afferunt : sed in labore et dolore diutius perseverare difficillimum est. Sed si cognoverimus, quid Christum perseverare fecerit in cruce ; fortasse disceremus et nos crucem nostram perseveranter ferre ; et si opus etiam fuerit, in illa perseveranter ad mortem usque pendere. Si quis ad solam crucem oculos admoveat, non poterit non horrere funestæ mortis instrumentum. Sed si oculos, non tam corporis quam mentis ad illum erigat qui crucem nos portare jubet, et ad locum, quo illa perducit, et ad fructum quem eadem ipsa producit, tum non difficile et arduum, sed facile et jucundum erit, perseverare in bajulanda cruce, vel perseveranter pendere de cruce.

Quod igitur Christum fecit tam perseveranter sine querela de cruce pendere usque ad mortem ? Prima causa fuit amor Patris :

Calicem, inquit, quem dedit mihi Pater, non bibam illud? (*Joan. xviii.*) Amabat Christus Patrem amore prorsus ineffabili : et ab illo pari amore diligebatur. Cum igitur videret calicem illum sibi dari a Patre optimo et amantissimo, ut nullo modo suspicari posset sibi dandum nisi ad finem optimum, et sibi ipsi gloriosissimum, quid mirum, si calicem illum libentissime totum exhausit ? Deinde Pater filio nuptias fecit (*Math. xxii.*), et sponsam illi dedit Ecclesiam, sed sordidatam, et rugosam, quam tamen, si vellet, in balneo calente sanguinis sui diligenter abluere, facile redderet gloriosam : *Non habentem maculam, aut rugam* (*Ephes. v.*) : Admavit igitur Christus sponsam a Patre sibi conjunctam, et non grave illi fuit, sanguine suo illam abluere, ut formosam et gloriosam efficeret. Nam si Jacob propter Rachelem annis septem laboravit in pascendis gregibus Laban, sic ut æstu ureretur et gelu, et fugeret somnus ab oculis ejus ; et visi sunt illi tam multi anni *Pauci dies præ amoris magnitudine.* (*Gen. xxix.*) Si, inquam, pro una Rachele Jacob nihili fecit laborem annorum septem, et rursus aliorum septem : quid mirum si Filius Dei pro Ecclesia sponsa, quæ multorum millium sanctorum Dei filiorum mater futura erat, tres horas in cruce perseverare voluerit ? Denique Christus non amorem solum Patris et Sponsæ respiciebat, cum passionis calicem bibiturus esset ; sed etiam eminentissimam illam gloriam et nunquam finiendam letitiæ magnitudinem, ad quam per crucis patibulum ascensus erat, dicente Apostolo : *Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen quod est super omnia nomina ; ut in nomine Jesu omne genu flectatur, celestium, terrestrium, et infernorum.* (*Phil. ii.*)

Addamus ad Christi exemplum, exemplum Apostolorum. Paulus cruces suas et aliorum Apostolorum enumerans in Epistola ad Romanos ait : *Quis ergo, nos separabit a charitate Christi, tribulatio ? an angustia ? an famas ? an nuditas ? an periculum ? an persecutio ? an gladius ?* (*Rom. viii.*) *sicut scriptum est : Quia propter te mortificamur, tota die astimati sumus sicut oves occisionis.* (*Psal. xliii.*) et respondet, *Sed in his omnibus superamus, propter eum qui dilexit nos.* Ut durarent et perseverarent in cruciatibus, non cruciatu attendebant, sed amorem Dei, qui nos dilexit, et Filium suum pro nobis

dedit ; vel etiam, quia Christum ipsum considerabant, qui dilexit nos, et *Dedit semetipsum pro nobis.* (*Tit. ii.*) Idem Apostolus scribens ad Corinthios, *Repletus sum, inquit, consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.* (*II Corinth. vii.*) Unde consolatio tanta, unde gaudium tantum, quod tribulationem quasi sentiri non patitur ? Responderet alio loco, quia *Quod in presenti est momentaneum et leve tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis.* (*II Corinth. iv.*) Itaque contemplatio gloriæ sempiternæ, quam ante oculos mentis gerebat, causa erat, cur tribulatio momentanea et levis illis videretur. « Has cogitationes, inquit Sanctus Cyprianus, quæ persecutio potest vincere ? que possunt tormenta superare » ? (*Libro de Exhort. Martyr.*) Hic addi potest exemplum Sancti Andrea, qui crucem, in qua biduo pendit, non ut crucem asperit, sed ut amicam salutavit : et cum populus eum deponendum curare vellet, nullo modo permisit, sed in cruce usque ad mortem perseverare voluit, neque erat iste homo imprudens, sed sapientissimus, et Spiritu sancto plenus.

Ex his exemplis Christi et Apostolorum ejus, discere possunt omnes Christiani, quo modo se gerere debeant, cum de cruce sua descendere, id est, de tribulatione liberari sine peccato non possunt. Ejusmodi sunt in primis regulares omnes, quorum vita votis paupertatis, castitatis, et obedientiæ adstricta, similis martyrio esse censetur. Idem conjugati, cum divina providentia maritus uxorem querulam, morosam, iracundam, ac pene intolerabilem sortitus est : vel uxor maritum non minus difficilem habet, qualem fuisse Sanctæ Monicæ virum testis est Sanctus Augustinus in libris confessionum. (*Lib. i. cap. 9.*) Hujusmodi sunt etiam mancipia, quæ libertatem amiserunt, addicti perpetuo carceri, vel alligati triremibus : agroti denique, qui morbo incurrabili laborant : et pauperes, qui nisi furtis vel latrocinis ad divitias aspirare non queunt. Hi omnes, et si qui sunt alii, si perseverare in ferenda cruce cum gaudio spirituali et ingenti mercede cupiunt, non respiciant crucem, sed eum, qui crucem humeris illorum imposuit. Is enim sine dubio Deus fuit, qui Pater noster amantissimus est, et sine ejus providentia nihil in hoc mundo geritur. Beneplacitum autem Dei sine dubitatione

ulla optimum est, et nobis gratissimum esse debet. Proinde cum Christo dicere debent omnes : *Calicem quem dedit mihi Pater, non bibam illum?* (*Joan. xviii.*) et cum Apostolo : *In his omnibus superamus, propter eum qui dilexit nos.* (*Rom. viii.*) Deinde possunt etiam ac debent omnes, qui crucem suam deponere sine peccato nequeunt, non tam presentem laborem considerare, quam futuram mercedem, quæ sine dubitatione illa superat omnem laborem et dolorem vite presentis, dicente Apostolo : *Non sunt condignæ passionis hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.* (*Rom. viii.*), et alibi de Mose loquens : *Majores divitias astimans thesauro Ægyptiorum, improprieum Christi : aspiciat enim in remunerationem.* (*Rom. xi.*)

Denique addere possumus ad consolationem eorum, qui crucem gravem et longo tempore gestare cogunt, exempla duorum, qui perseverantiam perdidērunt, et crucem sine comparatione graviorem invenerunt. Judas Christi proditor, cum in se reversus proditoris crimen detestaretur, non ferens confusionem, qua suffundi eum necesse erat, si cum Apostolis vel discipulis aliis versari voluisset, laqueo se ipse suspendit, sed mutavit, non evasit crucem confusionis, quam fugiebat. Major enim confusio illum sequeretur in die Judicii coram omnibus Angelis et hominibus, quando non solum Christi proditor, sed etiam homicida sui ipsius declarabitur. Et quanta cæcitas illa fuit, vitare confusionem medicam apud gregem pusillum et mansuetum discipulorum Christi, qui omnes illum ad bene sperandum de misericordia Salvatoris erexissent, et non vitare infamiam et confusionem proditoris Christi et proprii suspendii apud theatrum omnium hominum et Angelorum ? Alterum exemplum desumi potest ex oratione Sancti Basilii in Quadragesima Martyres : summa hæc est : In persecutione Licinii imperatoris, milites quadragesima cum in fide Christi perseverare statuisset, damnati sunt, ut subsidio nudi, tempore et loco frigidissimo, totam noctem consumerent, et eo modo longissimo acerbissimo martyrio ex congelatione perirent. Aderat autem paratum balneum calidum, ut si qui fidem abnegare vellet, in eo reciperent. Ex iis triginta novem non tam ad pœnam congelationis presentem et brevi finiendam, quam ad coronam sempiternæ mentis oculis aspicientes, facile in fide perseveraverunt, et coronas splendidissimas de

manu Domini meruerunt. Unus, qui totus defixus erat in poena sua consideranda et appendenda, perseverare non potuit, et ideo in tepefactum balneum insiluit. Sed continuo defluentibus carnibus jam congelatis, animam exhalavit, et ad inferos, ut Christi abnegator, ad perpetua tormenta descendit. Sic mortem fugiens mortem invenit, et crucem brevem et levem cum sempiterna et gravissima commutavit. Horum igitur duorum infelicium hominum imitatores sunt, quotquot crucem ordinis religiosi deserunt; qui jugum suave et onus leve projiciunt: et quando minime cogitant, inventiunt se jugo longe graviori alligatos cupiditatum variarum, quas explere nunquam poterunt, et oneribus peccatorum gravissimis pressos, ut respirare non possint. Eadem ratio est de omnibus aliis, qui crucem suam cum Christo ferre recusant, et crucem Diaboli peccando ferre coguntur.

CAP. XIX.

Explicatur ad litteram verbum septimum, Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Luc. XXIII.

Pervenimus ad postremam Christi vocem, quam in cruce moriturus non sine magno clamore emisit, dicens: *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum.* Explicabimus ordine verba singula. *Pater*, inquit, merito Patrem vocat, quia Filius illi fuit obediens usque ad mortem; ideo dignissimus qui audiatur. *In manus tuas.* Manus Dei dicuntur in Scripturis, intelligentia et voluntas, sive sapientia et potentia; sive quod in idem recidit, intellectus omnia sciens, et voluntas omnia potens. His enim duabus, quasi manibus, Deus omnia facit, neque indiget instrumentis, quia ut loquitur Sanctus Leo: « in Deo voluntas potentia est ». (*Serm. 2. de Nativit.*) Itaque velle apud Deum est facere: *Omnia quaecumque voluit fecit* (Ps. cxlii.), in caelo et in terra. *Commendo*, quasi in depositum trado, ut cum fide restituatur, quando resituenti tempus advenerit. *Spiritum meum.* De hac voce non parva quaestio est. Solet enim spiritus et pro anima quae forma substantialis corporis est, et pro vita ipsa accipi; quoniam signum vitae spiratio est, et qui spirant, vivunt, qui spirare desinunt moriuntur. Et quidem si per spiritum hoc loco intelligamus animam Christi, caven-

dum est, ne quis existimet, periculum aliquod fuisse illi animae de corpore exeunti; in quem modum aliis hominibus morientibus commendari solet anima multis precibus et multa sollicitudine, quoniam ad tribunal iudicis vadit, acceptura pro meritis bonis vel malis gloriam, sive poenam. Tali commendatione non eguit anima Christi; tum quia beata erat ab initio creationis: tum quia Filio Dei in persona conjuncta erat, et anima Dei dici poterat; tum denique quia victrix et triumphatrix de corpore exibat, et terrori erat Daemonibus omnibus, non ipsa terri a Daemonibus poterat. Itaque si spiritus hoc loco pro anima accipitur, illa verba Domini, *Commendo spiritum meum*, significabunt, animam Christi quae fuerat in corpore tamquam in tabernaculo, futuram esse in manibus Patris, quasi in deposito, donec revertatur ad corpus; juxta illud Sapientiae: *Iustorum animae in manu Dei sunt.* (*Sap. III.*) Sed omnino credibilis est, hoc loco per spiritum intelligi vitam corporalem, ut sensus sit: Ego spiritum vitae nunc trado, ac per hoc desino spirare et vivere; sed hunc spiritum, hanc vitam tibi, Pater, commendo, ut eam corpori meo brevi restituas. Tibi enim nihil perit, quin etiam tibi omnia vivunt, qui vocando, quae non sunt, facis ut sint; et vocando, quae non vivunt facis ut vivant.

Hanc esse veram hujus loci sententiam, primo colligi potest ex Psalmo trigesimo, ex quo Dominus hanc orationem accepit. Sic enim orat sanctus David: *Educes me de laqueo hoc, quem absconderunt mihi, quoniam tu es protector meus. In manus tuas commendo spiritum meum.* (*Psal. xxx.*) Quo loco apertissime Propheta per spiritum intelligit vitam. Precatur enim Deum, ut non sinat se occidi ab hostibus, sed vitam sibi conservet. Deinde colligitur ex hoc ipso loco Evangelii; posteaquam enim dixit Dominus: *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum*, subjunxit Evangelista, *Et haec dicens, expiravit*; expirare enim est definire spiritum trahere, quod est viventium: quod non de anima forma substantiali dicitur, sed de aere, quem spiramus dum vivimus, et spirare definimus cum morimur. Postremo colligitur hoc idem ex illis verbis Apostolicis: *Qui in diebus carnis suae, preces supplicationesque ad eum, qui possit illum salvum facere a morte, cum clamore valido et lacrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia.*

(*Hebr. v.*) Hunc locum aliqui exponunt de oratione, quam Dominus fudit in horto, dicens: *Pater, omnia tibi possible sunt, transfer calicem hunc a me.* (*Marc. xxiv.*) Sed eo loco Dominus non oravit cum clamore valido, neque fuit exauditus, ac ne ipse quidem exaudiri voluit, ut salvus fieret a morte. Oravit enim; ut calix passionis transiret a se, ut ostenderet desiderium naturale non moriendi, et se vere esse hominem cujus natura mortem exhorret, sed addidit: *Non quod ego volo, sed quod tu: fiat voluntas tua.* Itaque in horto fieri non potest ut oratio Christi fuerit illa, de qua loquitur Apostolus ad Hebraeos. Alii orationem istam Christi, cujus meminit sanctus Paulus, volunt illam esse, quam Dominus pro suis crucifixoribus fudit in cruce, dicens: *Pater, dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt.* At eo tempore Dominus non est usus clamore valido, neque pro se oravit ut salvus fieret a morte: quae duo habentur aperte apud Apostolum ad Hebraeos. Oravit enim in cruce pro crucifixoribus, ut eis peccatum illud gravissimum, maximumque dimitteretur. Restat igitur, ut verba Apostolica intelligantur de oratione illa postrema, quam fudit in cruce, dicens: *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum* (*Luc. xxiii.*), quam orationem fudit cum clamore valido, dicente sancto Luca: *Et clamans voce magna Jesus, ait, ubi manifeste Paulus Lucasque consentiunt.* Deinde oravit Dominus ut salvus fieret a morte, teste beato Paulo, id quod non potest significare, ut non moretetur in cruce: sic enim non fuisset exauditus, et Apostolus exauditum fuisse testatur (*Hebr. v.*): sed significat, eum petiisse ut non absorberetur a morte, sed mortem solum degustaret, et mox reverteretur ad vitam; hoc enim significant illa verba. *Preces supplicationesque ad eum, qui possit illum salvum facere a morte, obtulit.* Non enim ignorare poterat Dominus, se omnino moriturum, ac praesertim cum esset jam vicinissimus morti, sed cupiebat salvus fieri a morte, in hunc sensum, ut non diutius teneretur a morte: quod nihil fuit aliud, nisi orare pro celeri resurrectione: in qua re plane exauditus est, cum tertia die gloriosissime resurrexit. Haec vero explicatio testimonii Paulini satis aperte convincit, spiritum accipi pro vita, non pro anima, cum Dominus ait: *In manus tuas commendo spiritum meum.* Non enim sollicitus erat Domi-

nus de anima, quam sciebat esse in tuto, cum beatissima esset, et Deum facie ad faciem jam a sua creatione vidisset: sed sollicitus erat de corpore, quod vita desituentum per mortem esse videbat: atque adeo precabatur, ut corpus non diu maneret in morte quod, ut diximus, cumulatissime impetravit.

CAP. XX.

De primo fructu verbi septimi.

Jam vero ex hoc verbo postremo, et morte Christi, quae proxime secuta est, fructus aliquos more nostro colligemus. Ac primum ex ea re, quae infirmitatis et stultitiae plenissima fuisse videtur, demonstrari video potentiam, sapientiam, et charitatem Dei longe maximam. In eo enim quod Dominus clamans voce magna expiravit, perspicue cernitur potentia. Hinc enim colligitur, eum potuisse non mori, et sponte sua obisse. Qui enim naturaliter moriuntur, paulatim vires et vocem amittunt, neque in extremo spiritu clamare possunt. Proinde non sine causa Centurio videns, quod Jesus, tanto profuso sanguine, clamans expirasset, dixit: *Vere Filius Dei erat iste.* (*Matt. xxvii.*) Magnus Dominus Christus est, qui etiam moriens potentiam suam ostendit, non solum in extremo spiritu clamando, sed etiam terram concutendo, lapides scindendo, monumenta aperiendo, velum templi dirumpendo (*Mat. xxvi.*): quae omnia Christo moriente facta esse Evangelia testantur. Accedit quod ista omnia mysterio non carent, in quo etiam Christi sapientia ostenditur. Nam concussio terrae et scissio petrarum significabant, per Christi passionem et mortem fuisse promovendos homines ad penitentiam, et etiam obstinatorum corda scindenda: quod illo ipso tempore factum fuisse scribit Sanctus Lucas, cum refert, multos ab illo spectaculo reverbos *Percutientes pectora sua.* (*Luc. xxiii.*) Aperio sepulcorum designabat resurrectionem mortuorum gloriosam ex Christi morte successuram. Scissio veli, unde patuerunt sancta sanctorum, signum fuit, ob meritum mortis Christi aperiendum caeleste sanctuarium, et sanctos omnes deinceps admittendos ad videndam faciem Dei. Neque solum in his mysteriis significandis sapientiam suam Christus ostendit: sed etiam in eo, quod ex

morte vitam produxit (*Num. xxvi.*) : in cuius rei figuram Moyses ex lapide scaturire fecit aquam (*Joan. xii.*) : et ipse Christus ob eandem causam grano frumenti se ipse comparavit, quod moriendo multo fructum afferit : nimirum ut granum frumenti dum corrumpitur, germinat spicam virentem, sic Christus moriendo in cruce multitudinem gentium vita gratiæ donavit, et apertissime sanctus Petrus (*I Petr. iii.*) de Christo dicit : *Deglutens mortem, ut vitæ æternæ hæredes efficeremur.* Quasi dicere voluisset : primus homo deglutens dulce pomum vetitum, omnem posteritatem morti addixit : secundus homo deglutens mortis pomum amarissimum omnes, qui ex illo renascuntur, ad vitam æternam adduxit. Denique sapientiam suam moriendo Christus aperuit, quia fecit, ut crucis patibulum, quo nihil fœdus aut horribilius olim cernebatur, factum sit honorificentissimum et gloriosum, ut reges ipsi illud in fronte gestare honori sibi ducant. Nec solum honorificum, sed etiam dulce et amabile Christi amatoribus factum est. Unde canit Ecclesia : « Duce lignum, dulces clavos, dulce pondus sustinuit. » Quod ipsum Sanctus Andreas exemplo suo demonstravit, dum crucem, in qua figendum erat, aspiciens, dixit : « Salve crux pretiosa, quæ decorem de membris Domini suscepisti, diu desiderata, sollicitè quesita, sine intermissione amata, et jam concupiscenti animo præparata, securus et gaudens ad te venio, et tu exultans suscipias me discipulum ejus, qui pependit in te magister meus Christus. »

Quid jam de charitate dicemus? sententia Domini est : *Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* (*Joan. xv.*) Id fecit Christus in cruce : nemo enim potuit illo invito vitam ipsam spoliare. *Nemo* (*Joan. x.*), inquit ipse, *tollit eam a me, sed ego pono eam a meipso.* Ideo autem majorem charitatem nemo habet, quam ut vitam suam ponat pro amicis suis, quia nihil amabilius vel pretiosius vita inveniri potest, cum ipsa fundamentum sit omnium bonorum. *Quid enim prodest homini* (*Matt. xvi.*), inquit idem ipse Dominus, *si mundum universum lucrètur, animæ vero suæ, id est vitæ suæ, detrimentum patiatur?* Hinc omnia pro viribus resistunt, et supra vires resistere conantur iis, qui vitam eripere conantur. Ex quo legimus in libro *Job* : *Peltem pro pelle, et cuncta quæ habet homo, dabit pro anima sua* (*Job. ii.*), id est, pro vita sua.

Sed hæc generalia sunt : veniamus ad propria. Christus charitatem suam erga genus humanum, et erga unumquemque nostrum in cruce moriendo multis modis ineffabiliter demonstravit. Primum enim, vita ejus omnium vitarum pretiosissima erat, quippe vita hominis Dei, vita Regis omnium potentissimi, vita doctorum omnium sapientissimi, vita proborum omnium optimi. Deinde, vitam posuit pro inimicis, pro sceleratis, pro ingratis. Præterea, vitam posuit, ut istos inimicos, sceleratos, et ingratos, a gehennæ incendiis quibus addicti jam erant, sui sanguinis pretio liberaret. Denique vitam posuit, ut istos eosdem sibi fratres et cohæredes efficeret, et in regnis coelestibus perpetuo felicissimos collocaret. Et erit deinceps aliquis tam durus et tam efferatus, qui Christum Jesum toto corde non diligit? et in ejus gratiam quæcumque aspera non sustineat? Avertat Deus cor tam lapideum et ferreum, non a fratribus nostris tantum, sed ab omnibus hominibus, etiam infidelibus et atheis.

CAP. XXI.

De secundo fructu verbi septimi.

Alter fructus, et quidem utilissimus erit, si discamus frequentare orationem, quam Magister noster Christus nos docuit, cum iturus ad Patrem dixit : *In manus tuas commendo spiritum meum.* (*Luc. xxiii.*) Sed quoniam ipse non ea necessitate premebatur, qua nos premitur, et ipse Filius et Sanctus erat, nos servi, et peccatores sumus : ideo Ecclesia Mater et magistra nostra eandem orationem frequentare nos docet, sed integram, ut est in Psalmo *Dayidus*, non dimidiatam, ut Christus eam protulit. In Psalmo sic legitur : *In manus tuas commendo spiritum meum : redemisti me, Domine, Deus veritatis.* (*Psal. xxx.*) Omisit Christus partem posteriorem, quia ipse redemptor est, non redemptus : nos, qui pretioso ejus sanguine redempti sumus, istam partem omittere non debemus. Præterea, Christus Patrem oravit, ut Filius Unigenitus ; nos Christum oramus, ut redemptorem ; ideo non dicimus : *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum* : sed, *In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum : redemisti me, Domine, Deus veritatis.* Ad quem modum Sanctus protomartyr Stephanus mortuus (*Act. vii.*),

dixit : *Domine Jesu suscipe spiritum meum.*

Porro Ecclesia Mater nostra tribus temporibus hanc orationem frequentare nos docet. Primum diebus singulis ad completorium, ut noverunt, qui Horas canonicas legunt. Deinde, cum ad sacrosanctam Eucharistiam accedimus ; post, *Domine non sum dignus* : Sacerdos primum pro se, deinde pro aliis communificatis dicit : *In manus tuas, Domine, commendo spiritum.* Denique, in exitu de hac vita fideles omnes admonentur, ut dicant : *In manus tuas, Domine, etc.* Quod attinet ad completorium, non dubium est quin dicatur, *In manus tuas Domine, etc.*, quoniam completorium ad finem diei legi solet ; ac ut loquitur Sanctus Basilius (*In regulis fusiis explicatis, qu. xxxvii.*), « primis se intendentibus tenebris, et quoniam nocturnis horis facile fieri potest, ut mors inopinata nos oprimat, commendamus animam nostram Domino, ut si forte subitanea mors nobis adveniat, non adveniat improvisa. » Quod autem tempore sacrosanctæ Eucharistiæ percipiendæ dici debeat, *In manus tuas, Domine*, ratio est in promptu ; quoniam actio illa valde periculosa, et simul, etiam valde necessaria est, ut sine periculo neque frequentari, neque intermitteri possit. *Qui enim* (*I Cor. xi.*) *sumit corpus Domini indigne, judicium sibi manducat, id est, condemnationem sibi ipse sumit* : qui corpus Domini non sumit, panem vitæ et ipsam vitam non sumit. Itaque angustia nobis sum undique quales experiuntur qui valde esuriunt, et tamen certi non sunt, an quod apponitur ad comedendum, cibus sit an venenum. Igitur merito cum timore et tremore dicimus : *Domine, non sum dignus ut intres sub tectum meum* (*Math. viii.*), nisi tu ex pietate tua feceris dignum : ideo *Dic tantum verbo, et sanabitur anima mea.* Sed quia de hoc etiam ambigo, an plagas meas sanare dignatus fueris, *In manus tuas commendo spiritum meum*, ut in hoc tam terribili negotio adsis animæ meæ, quam redemisti pretioso sanguine tuo.

Hæc si multi cogitent, non tam avide se ingerent, ad sacerdotium suscipiendum, ut postea quotidie celebrando vitam quærent. Isti enim non valde solliciti esse solent, an ea, qua par est, præparatione accedant, cum finis eorum magis sit cibus corporis quam animæ. Multi etiam, qui in aulis prælatorum vel principum famulantur, etiam si rite parati non sint ad mensam illam tremendam, accedunt tamen humano timore ducti,

ne forte principi vel prælato suo displiceant si tempore constituto inter communicantes non appareant : quid ergo? utilius fortasse erit quam rarissime ad mensam illam accedere? Ino vero utilius est frequentare accedere, sed cum præparatione debita. Quo enim quis rarius accedit (*Lib. iv. in Joan. cap. xvii.*), eo minus aptus efficitur ad participationem mensæ coelestis, ut Sanctus Cyrillus sapienter admonuit.

Restat tempus propinquæ mortis, in quo necesse est cum magno mentis ardore orationem istam frequentare ac dicere : *In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum : redemisti me, Domine Deus veritatis.* Illud enim est tempus, in quo agitur de summa rerum omnium. Nam si forte tunc anima de corpore exiens in manus Diaboli veniat, nulla restat ad salutem via. Et contra, si ad paternas Dei manus aditum habeat, nulla deinceps timenda est inimicorum potentia. Itaque cum gemita inenarrabili, cum vera atque perfecta contritione, cum fiducia multa infinitæ misericordiæ Dei, iterum atque iterum repetendum est : *In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.* Et quoniam in illo temporis articulo nullam gravioerem tentationem patiuntur, qui negligenter vitam duxerunt, quam desperationis, quasi tunc poenitentia tempus jam præterierit ; scutum fidei opponendum est, cum scriptum sit : *Quæcumque die peccator ingemuerit, peccatorum ejus non recordabor.* (*Ezechiel, xxxiii., S. Leo Ep. ad Theodorum Episcopum.*) et galea spei arripienda, quæ in inflata Dei miseratione confidat, et identidem repetendum : *In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.* Nec omittenda oratio illa, quæ fundamentum spei nostræ esse debet, *Redemisti nos, Domine Deus veritatis.* Quis enim ei restituet pretium, quo nos emit? Sic loquitur Sanctus Augustinus in libro nono confessionum, nos omnes docens, et multum omnino confidamus in redemptione, quæ est in Christo Jesu, quæ irrita esse non poterit, nisi nos ipsi obicem impenitentia vel desperationis opponamus.

CAP. XXII.

De fructu tertio verbi septimi.

Fructus tertius in eo positus est, ut discamus, morte propinquante, non multum esse

confidendum in eleemosyis, jejuniis, et orationibus propinorum vel amicorum. Multi sunt enim, qui dum vitam ducunt, obliviscuntur animæ suæ, neque aliud cogitant aut agunt, quam ut filios vel nepotes quam ditiſsimos relinquunt. Cum autem moriendum est, tunc primum de anima propria cogitare incipiunt; et quoniam facultates suas jam inter filios vel nepotes dividerunt, animam suam illis commendant, ut eam eleemosynis, precibus, et sacrosancto sacrificio, aliisque bonis operibus juvent. Nos hoc exemplo suo Christus docuit, qui non cognatis, sed Patri spiritum commendavit: neque hoc Sanctus Petrus admonuit, ut fideles animas suas illis aut nepotibus, sed ut *Fideli Creatori commendent in benefactis*.

Non reprehendo eos, qui pro anima sua eleemosynas fieri, et sacrosancta Missæ sacrificia offerri jubent, vel petunt, vel optant; sed damno in primis eos, qui in filiis vel nepotibus nimium confidunt; cum usus doceat, facile illos oblivisci majorum suorum defunctorum. Deinde reprehendo, quod in re tanti momenti non ipsi prospiciant, non ipsi eleemosynas multas faciant, quibus multos sibi amicos conciliant, a quibus, juxta Evangelium recipiantur in æterna tabernacula. (*Luc. xvi.*) Præterea gravissime illos arguo, qui non obediunt principi Apostolorum, qui jubet fideli Creatori animas proprias commendare (*I Petr. iv.*), nec solis verbis commendare, sed etiam benefactis commendare. Opera enim præmissa ad Deum, illa sunt, quæ pios Christianos efficaciter vereque commendant. Audiamus quid Sancto Joanni de celo sonuerit: *Audivi vocem de celo dicentem mihi: Scribe: Beati mortui qui in Domino moriuntur. Amodo jam dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis: opera enim illorum sequuntur illos.* (*Apoccl. xiv.*) Itaque opera bona facta dum vivimus, non facienda post mortem a filiis vel nepotibus, illa sunt, quæ certo nos consequuntur: præsertim si opera illa non solum sint ex genere suo bona; sed, ut Sanctus Petrus non sine mysterio expressit, bene sint facta. *Fideli Creatori*, inquit, *commendent animas suas in benefactis.* (*I Petr. iv.*) Plurimi enim sunt, qui bona opera quam plurima a se facta numerare possunt, conciones frequentes, Missas quotidianas, preces horarias annorum multorum, jejunia Quadragesimalia annis plurimis continuata, eleemosynas quoque non paucas: sed cum ad

examen divinum ista venerint, et accurate discutientur an bene fuerint facta, recta intentione, cum attentione debita, suis tempore et loco, ab homine grato Deo, o quam multa, quæ videbantur lucra, in detrimenta numerabuntur! o quam multa, quæ humano judicio videbantur (*I Cor. iii.*) aurum, argentum, et lapides pretiosi supra fundamentum fidei edificata, inveniuntur ligna, fenum, stipula, quæ mox ignis consumet! Hæc me consideratio non parum exteret: et quo magis ad exitum propinquo (nam, ut Apostolus loquitur, *Quod antiquatur et senescit, prope iteritum est*) (*Heb. viii.*) tanto elarius video mihi necessarium esse consilium Sancti Joannis Chrysostomi (*Hom. 38. ad Pop. Antioch.*), qui monet ut de nostris operibus bonis non multum cogitemus; quoniam ea, si quæ sunt vere bona, id est, bene facta, a Deo scribuntur in libris rationum; neque periculum est ut mercede debita fraudentur: sed de malis operibus assidue cogitemus, atque ea corde contrito et spiritu contribulato, multis lacrymis, et seriâ penitentiâ diluere satagamus. Qui enim hoc agunt, cum bona se in exitu dicent: *In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum, redemisti me, Domine Deus veritatis.*

CAP. XXIII.

De fructu quarto verbi septimi.

Sequitur fructus quartus, qui ex felicissima exauditione orationis Domini colligi potest, ut eo tam fausto eventu nos omnes animati, ardentes simus in nostro spiritu Domino commendando. Verissime enim Apostolus scripsit, exauditum fuisse Dominum Jesum Christum *Pro sua reverentia.* (*Hebr. v.*) Oraverat Dominus Patrem, ut supra demonstravimus, pro celeri resurrectione corporis sui: exaudita est oratio illa, ut non diutius resurrectio differretur, quam necesse esset ad fidem faciendam, vere corpus Domini fuisse mortuum. Nisi enim probari potuisset, corpus illud vere vita fuisse defunctum, ipsa quoque resurrectio, et tota fides Christiana nitaret. Debit igitur Christus in tumulo jacere ad horas, ut minimum, quadraginta, præsertim cum esset implenda figura Jonæ Prophætæ, quam ipse Dominus in Evangelio ad mortem suam præmonstrandam, factam fuisse docuit. Sed ut resurrectio Christi, quantum fieri poterat, acceleratur, et Christi

oratio manifestius exaudita demonstraretur; tres dies et tres noctes, quibus Jonas fuit in ventre ceti, voluit, divina providentia, ut revocarentur in Christi resurrectione ad ad unum integrum diem, et duas partes dierum; quod tempus non proprie, sed per figuram intellectionis dici poterat continere tres dies et tres noctes. Neque solum exaudivit orationem Christi Pater, accelerando tempus resurrectionis, sed etiam restituendo corpori mortuo vitam sine comparatione meliorem quam ante fuisset. Siquidem vita Christi ante obitum mortalis erat, et restituta ei est immortalis. *Christus enim resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra dominabitur* (*Rom. vi.*), ut Apostolus dixit. Vita Christi ante mortem passibilis erat, id est, obnoxia fami, siti, fatigationi, vulneribus: restituta est impassibilis, et nulli omnino injuriæ subjecta. Corpus Christi ante mortem erat animale; evasit per resurrectionem spirituale, id est, ita subjectum spiritui, ut posset in ictu oculi deferri quocumque spiritus voluisset.

Porro causa, ob quam oratio Christi tam facile fuerit exaudita, subjungitur ab Apostolo, cum ait, *Pro sua reverentia*, quæ vox Græcæ εὐλαβία significat timorem reverentialem, qui in Christo erga Patrem omnino eximius fuit. Ideo enim Isaias describens dona Spiritus sancti, quæ in Christi anima fuerunt, de aliis donis dixit: *Requiescit super eum spiritus Domini, spiritus sapientiæ et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis: spiritus scientiæ, et pietatis* (*Isai. xi.*), de timore reverentialem dicit, *Et replebit eum spiritus timoris Domini*. Quoniam ergo anima Christi plenissima erat timore reverentialem erga Patrem; ideo et Pater in illo sibi maxime placebat, juxta illud Matthæi: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacuit.* (*Matth. iii. et xvii.*) Et quemadmodum Filius Patrem summopere reverebatur, ita, et Pater semper eum orantem audiebat, et quidquid peteret, concedebat.

Hinc et nos discere debemus, si volumus a Patre cælesti semper audiri, et quidquid ab illo petimus impetrare, oportere nos Christum imitari, et Patrem cælestem summa reverentia prosequi, et nihil ejus honori antepone. Sic enim fiet, ut nos quidquid petierimus, impetremus, ac præsertim illud, in quo summa stat rerum nostrarum, ut morte propinquantem commendatam Deus habeat animam nostram de corpore egredien-

tem, quando læo rugiens prope adstat paratus ad prædam. Neque existimet aliquis, reverentiam Deo exhibendam solum in genuflexione, in capitis apertione, in ejusdem generis cultu atque honore: non hoc solum vox εὐλαβία, id est, reverentialis timor significat; sed potissimum designat timorem magnum offensionis diviæ, horrorem intimum et perpetuum peccati; non ob timorem pœnæ, sed ob amorem Patris. Ille reverentialem timore vere præditus est, qui culpam, præcipue lethalem, ne cogitare quidem audeat, *Beatus vir* (*Psal. cxi.*), inquit David, *qui timet Dominum, in mandatis ejus volens nimis*, id est, ille timet vere Deum ac per hoc beatus dici potest, qui valde studet omnia Dei mandata servare. Atque hinc illa sancta vidua Judith *Timebat Dominum valde* (*Judith, viii.*) ut in ejus libro scriptum legitimus, quoniam cum esset adolescentula et speciosissima, et dives valde, defuncto viro suo, ne ullam occasionem peccandi dare vel accipere posset, in cubiculo secreto cum puellis clausa morabatur, et habens super humeros suos ciliicum, jejunabat omnibus diebus, præter festa domus Israel. Et quanto zelo in ipsa læto veteri, quæ majorem multo licentiam permittebat quam Evangelium, cavebat peccata carnalia mulier adolescentula et dives, non alia de causa, nisi quia *Timebat Dominum valde*. Id ipsum de Sancto Job Scriptura sancta commemorat. Iste enim pepigerat fœdus cum oculis suis, ut ne cogitaret quidem de virgine, id est, nolebat omnino virginem aspicere, ne forte ex aspectu cogitatio ulla minus honesta subreperet. Et cur tam diligenter Job ista vitabat? quia timebat Dominum valde, sic enim adjungit. *Quam enim partem haberet in me Deus desuper?* (*Job. xiii.*) id est, si turpis cogitatio me utemque foderet, non essem ego pars Dei, neque esset Deus pars mea. Quod si vellem exempla sanctorum novi Testamenti proferre, nullus esset finis. Hic igitur est timor sanctorum, quo nos quoque si pleni essemus, nihil esset quod a Patre cælesti non facillime impetrare possemus.

CAP. XXIV.

De ultimo fructu verbi septimi.

Restat fructus postremus, qui ex consideratione obedientiæ in ultimis verbis et in ipsa morte Christi declarata colligitur. Quod

enim Apostolus ait : *Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem; mortem autem crucis (Phil. II.); tunc potissimum impletum est, cum Dominus verbis illis ploratis, Pater in manus tuas commendo spiritum meum, continuo expiravit. Opera pretium autem erit paulo alius repetere, quæ de obedientia Christi dici possunt et debent, ut fructum pretiosissimum ex arbore Sanctæ crucis decerpamus. Christus igitur Magister et Dominus virtutem eam obedientiam exhibuit Deo Patri, ut major neque cogitari neque fingi possit.*

Primum obedientia Christi erga Patrem, ab ipsa ejus conceptione initium sumpsit, et usque ad mortem sine intermissione duravit; sic ut vita Domini nostri Jesu Christi unus fuerit continuatæ obedientiæ cursus; siquidem anima Christi in ipso primo suæ creationis momento usum habuit liberi arbitrii; et simul gratia, et sapientia plena fuit: ac per hoc ex illo primo instanti adhuc in utero matris inclusus, exercere cœpit obedientiam. Id quod in Psalmo illo exprimitur, ubi dicitur in persona Christi : *In capite libri scriptum est de me ut facerem voluntatem tuam, Deus meus, volui et legem tuam in medio cordis mei (Psal. XXXIX.)* Illud, *In capite libri*, nihil aliud significat, nisi in summa Scripturæ divinæ hoc est, in tota Scriptura summam ac præcipue de me prædicatur, quod ad hoc electus et missus fuerim, *Ut facerem voluntatem tuam.* Ego vero, *Deus meus id volui*, ac libentissime acceptavi: ac *Legem tuam*, mandatum tuum, imperium tuum *In medio cordis mei* posui, ut illud semper considerarem, et accuratissime promptissimeque perficerem. Huc etiam respiciunt illa ejusdem Christi verba : *Meus cibus est, ut faciem voluntatem ejus qui misit me, ut perficiam opus ejus. (Joan. IV.)* Quemadmodum enim cibus non semel aut iterum per totam vitam sumitur, sed quotidie, et cum voluptate sumitur: sic ipse Dominus poster quotidie et volenti animo in obedientiam Patris incumberebat: unde et dicebat : *Descendi de caelo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me. (Jo. VI.)* Et apertius alio loco : *Qui me misit, necum est, et non reliquit me solum; quia ego, quæ placita sunt ei, facio semper. (Joan. VIII.)* Et quoniam obedientia sacrificium est sacrificiorum omnium præstantissimum juxta Samuelis sententiam (1 Reg. xv.), ideo Christus quot opera faciebat dum in terris peregrinaretur, tot sacri-

ficia, eaque Deo gratissima, offerebat. Hæc igitur prima est obedientiæ Christi prærogativa, quod ab ipsa conceptione usque ad vitam finem duraverit.

Deinde Christi obedientia non fuit determinata ad unum aliquod genus operis, ut inter homines fieri videmus; sed extendebatur ad omnia omnino, quæ Deo Patri imperare placuisset; hinc tanta varietas in vita Christi Domini cernitur, ut nunc moraretur in deserto non manducans neque bibens, fortasse etiam neque dormiens, et cum bestiis degens, ut Sanctus Marcus (Marc. I.) adnotavit, nunc in frequentia hominum manducans et bibens: nunc domi obscurus et tacens, idque per annos non paucos: nunc eloquentia et sapientia clarus, et miracula maxima patrans; nunc cum potestate magna ex templo ejiciens ementes et vendentes: nunc denique latens, et quasi imbecillus declinans a turba, quæ omnia requirunt animum liberum ab omni propria voluntate. Neque enim Dominus dixisset, *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum (Matth. XVI.)*, id est propriæ voluntati, proprioque judicio renuntiet, nisi ipse hoc jam fecisset neque alibi ad obedientiæ perfectionem cohortans discipulos suos, addidisset: *Si quis venit ad me, et non odit patrem suum, et matrem, et uxorem et filios, et fratres et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus (Luc. XXIV.)*; nisi ipse prior rebus omnibus, quæ ardentem diligere solent, nuntium remisisset, sicut etiam animam suam, id est vitam propriam paratam tam prompte deserere, ac si eam vere odisset. Hæc est vera radix et quasi mater obedientiæ, quæ in Christo Domino mirabiliter fulsit; et qua qui carent, vix unquam ad perfectæ obedientiæ palmam perveniunt. Quo modo enim poterit alienæ voluntati prompte parere, qui propriæ voluntati proprioque judicio adhæret? Hæc nimirum est causa cur celestes orbes Angelis moventibus non resistant, sive in ortum, sive in occasum converterentur; quoniam non habent propensionem aliquam propriam vel ad unam partem, sive ad aliam: et eadem causa est cur ipsi quoque Angeli Deo jubenti ad nutum obediant, ut in Psalmo (Psal. CII.) canit Sanctus David; quia nullam habent propriam voluntatem repugnantem voluntati Dei, sed conjuncti felicitate cum Deo unus spiritus sunt cum eo.

Præterea obedientia Christi non solum

longe lateque diffunditur, sed etiam quantum per patientiam et humanitatem ad ima deprimitur, tantum per meritum excellentiam ad alta sustollitur. Est igitur tertia obedientiæ Christi proprietas, quod ad incredibilem patientiam et humilitatem descendit. Incepit Christus infans, ad paternam implendam obedientiam, in ergastulo tenebrioso sciens et prudens habitare. Infantes cæteri, quia ratione carent in utero, nullas molestias sentiunt: Christus autem qui rationis usu fruebatur, horrisset sine dubio novem mensibus degere in ergastulo angusto et horrido materni uteri, nisi obedientiam Patris, et charitatem erga homines effecisset, ut ad liberandum genus humanum, ut Ecclesia canit, non horreret Virginis uterum. Deinde non exigua patientia et humilitas necessaria fuit, ut toto infantia tempore Christus, cui etiam tunc sapientior erat Salomone, quippe in quo erant *Omnes thesauri sapientiæ et scientiæ (Coloss. II.)* Dei, sese ad infantium mores et imbecillitatem accommodaret. Sed illa admirabilis prorsus continentia et modestia fuit, necnon patientia et humilitas, quod per annos octodecim, ab anno duo decimo usque ad trigessimum, Patre jubente (Marc. V.), sic latuit in paternam domo, ut fabri filius (Matt. XV.), et faber diceretur, et ignarus litterarum, et forte indocilis vulgo haberetur, cum tamen omnes homines et Angelos sapientia anteiret. Accessit postea gloria ingens ex prædicatione et miraculis, sed admixta egestati et laboribus assiduis dicente ipso: *Vulpes foveas habent, et volucres caeli nidus: Filius autem hominis non habet ubi caput reclinet. (Luc. VIII.)* Et fatigatus ex itinere sedit aliquando super fontem, cum pedes obiret civitates et castella, prædicans regnum Dei. (Joan. IV.) Et tamen facile illi fuisset, si Patris obedientia sineret, vel humano, vel Angelico ministerio rebus omnibus abundare. Quid jam dicam de persecutionibus, de convitiis, de maledictis, de sputis, colaphis, flagellis, denique de ipso crucis supplicio? Hic vero humilis obedientia sic profundas egit radices, ut plane inimitabilis videatur.

Sed restat adhuc aliquid profundius, videlicet ultimum terribilium. Ad hoc profundam obedientiam Christi pervenit, cum clamans voce magna dixit: *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum: et hæc dicens expiravit.* Videatur autem Filius Dei hunc in modum Patrem affari voluisse: Ego a te,

Pater, mandatum meum (Joan. X.), ut ponerem animam meam, ut iterum eam recipere: jam tempus adventi, ut hoc postremum mandatum tuum adimpleam. Et quamvis nimis sit amara disjunctio animæ meæ a carne meâ, quæ a principio unionis usque ad hanc horam cum summa pace et charitate conjunctæ manserunt: quamvis etiam mors, invidia Diaboli introducta, valde sit inimica naturæ, et vere ultimum terribilium, tamen mandatum tuum in medio atque in intimo cordis mei altissime defixum, omnibus rebus prævalere debet. Ideo paratissimum sum hanc mortem deglutire, et calicem hunc amarissimum a te mihi datum exhaurire. Sed quia mandatum tuum fuit, ut sic ponerem animam meam, ut iterum reciperem eam; ideo *In manus tuas commendo spiritum meum*, ut primo quoque tempore illum mihi restituas. Et tunc licentia discedendi a Patre accepta, inclinato ad obedientiam capite, emisit spiritum. Sic obedientia vicit, et triumphavit: nec solum præmium amplissimum in ipso Christo recepit, ut qui infra omnes descenderat, et omnibus in gratiam Patris coelestis obtemperaverat, supra omnes ascenderet, et omnibus imperaret: sed etiam obtinuit, ut omnes homines, qui ejus obedientiam et humilitatem imitarentur, ipsi quoque super omnes caelos ascenderent, et super omnia bona Domini sui constituerentur; ac demum participes throni et regni fierent in æternum. Denique de rebellibus et inobedientibus ac superbissimis spiritibus tam insignem triumphum duxit, ut omnes illi ad conspectum crucis contremiscant et fugiant.

Hoc exemplo aspiciere et imitari debent quicumque ad veram gloriam aspirant, et pacem ac requiem animæ suæ desiderant. Nec solum viri regulares, qui voto ad obedientiam superioris, qui loco Dei præsidet, sese obligant; sed omnes homines, qui Christi discipuli et fratres esse cupiunt, ad palmam hujus præclarissimæ victoriæ aspirare debent, nisi velint cum superbis Dæmonibus sub pedibus sanctorum in æternum gemere. Obedientia enim, quæ divinis præceptis debetur, et quam idem Deus deferri jubet iis, qui in terris præsumt; omnibus omnino necessaria est. Omnibus enim Christus dicit: *Tollite jugum meum super vos. (Matt. XI.)* Et omnibus Apostolus loquitur cum ait: *Obedite præpositis vestris, subjacete eis (Hebr. XII.)*, et omnibus etiam regibus Samuel

præcepit, cum ait: *Numquid vult Dominus holocausta, et victimas, et non potius ut obediatur voci Domini. Melior est enim obedientia quam victimæ* (I. Reg. xv.): et addidit, ut gravitatem peccati inobedienciæ demonstraret, quia *Quasi scelus idololatriæ est, nolle acquiescere, mandatis videlicet Domini, et eorum qui loco Domini præsent.*

Sed in gratiam eorum, qui se totos majorum obedientiæ sponte subjiciunt, addam pauca de felicissimo eorum statu, non ex sensu, sed ex verbis Jeremiæ Prophætæ, qui Spiritu sancto inspirante locutus, ait: *Bonum est viro, cum portaverit jugum ab adolescentia sua: sedebit solitarius, et tacebit, quia levavit se super se.* (Thren. iii.) Admiranda plane felicitas significatur verbo illo, *Bonum est viro*: nam, ut ex verbis sequentibus aperte colligitur, bonum hoc loco dicitur id, quod est utile, honorificum, jucundum, denique omni ex parte beatum. Si quis enim assuescat ab adolescentiâ portare jugum obedientiæ, liber erit per totam vitam a jugo durissimo carnalium cupiditatum, festus est S. Augustinus in octavo libro confessionum, quam difficile sit excutere a se jugum concupiscentiæ illi, qui per annos aliquos legi carnis obedivit: et contra, quam sit jucundum et facile jugum Domini portare, antequam vitiorum laquei animam irretierint. Deinde quam ingens lucrum est, in omni opere mereri, apud Deum, qui enim nihil agit ex voluntate propria, sed ex obedientiâ prælati, in omni opere sacrificat Deo sacrificium illi gratissimum, quia ut loquitur Samuel, *Melior est obedientiâ, quam victimæ.* (I. Reg. xv.) Et rationem reddit S. Gregorius, quia «per victimas aliena caro, per obedientiam propria voluntas mactatur.» (*Lib. mor. 33. cap. x.*) Et quod est prorsus admirabile, si forte prælatus peccet imperando, subditus non peccat, sed meretur obediendo, modo quod jubetur non sit manifeste peccatum. Addit Jeremiâs: *Sedebit solitarius, et tacebit.* Quid enim est, *Sedebit*, nisi quiescat quia invenit requiem animâ, nunquam remisit voluntati propriæ et se totum divinæ voluntati adimplendæ addixit, nihil ambit, nihil querit, nihil cogitat, nihil desiderat: sed liber a mordacibus curis, sedet cum Maria *Secus pedes Domini* (Luc. x.) audiens *Verbum illius*; et vere solitarius sedet, tum quia cum illis habitat, qui sunt cor unum et anima una (*Actor. iv.*); tum quia neminem singulari ac privato amore prosequitur, sed omnes

in Christo et propter Christum diligit. Ideo etiam tacet, quia cum nullo litigat, cum nullo rixatur, cum nullo negotium proprium habet. Atque hujus tantæ quietis illa ratio est, *Quia levavit se super se*, transcendit enim ab ordine hominum ad ordinem Angelorum. Multi sunt qui adjiciunt se infra se, atque ad ordinem transeunt bestiarum: illi videlicet, qui terrena sapiunt, et nihil magnificiunt, nisi que carnem oblectant, vel sensus corporales pascunt, avari, lascivi, comessationibus et ebrietati addicti. Alii sunt qui vitam hominum vivunt, et in se quodammodo manent, quales sunt Philosophi, qui vel naturæ secreta rimantur, vel de moribus præcepta tradunt. Alii denique levant se supra se, non sine insigni dono et auxilio Dei, sed vitam non tam humanam quam Angelicam ducunt: illi videlicet, qui relictis omnibus, quæ in mundo possident, et abnegata etiam voluntate propria, cum Apostolo dicere possunt: *Nostra conversatio in cælis est* (Phil. iii.); et Angelorum puritatem, et contemplationem, et obedientiam æmulantes, vitam non tam humanam quam Angelicam ducunt. Angeli enim nulla unquam peccati macula inquinantur, et semper contemplantur *faciem Patris, qui in cælis est* (Matth. xviii.); et negotiis aliis intermissis, toti sunt in mandatis Domini exequendis intenti, juxta illud Psalmi, *Benedicite Domino omnes Angeli ejus, potentes virtute, facientes verbum illius, ad audiendam vocem sermonum ejus.* (Psalm. cii.) Hæc est felicitas vitæ regularis, quæ si serio Angelorum puritatem, et obedientiam imitetur in terris, sine dubitatione ulla eorum gloriæ particeps erit in cælo, præsertim si Christum Ducem et Magistrum sequatur, qui *Humilitavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis* (Phil. ii.), et qui, *Cum esset Filius Dei, didicit ex us, quæ passus est, obedientiam* (Hebr. v.), id est, experimento proprio didicit, ex patientiâ veram probari obedientiam; ac per hoc non solum obedientiam exemplo suo docuit, sed docuit etiam obedientiæ veræ atque perfectæ fundamenta et quasi bases solidissimas esse humilitatem et patientiam. Qui enim libenter obedit superiori suo cum jubet opera honorifica et jucunda, is non plane demonstrat, an virtus obedientiæ, an aliquid aliud eum ad parendum invitet: sed qui in rebus vilibus et laboriosis, ubi humilitas et patientia necessarie sunt, promptè alacriterque obedit: ille certus esse potest, se ut verum

Christi discipulum, veram atque perfectam obedientiam didicisse.

Egregie omnino differentiam S. Gregorius explicat. Sic autem loquitur (*Lib. xxxv. mor. cap. x.*): Quia nonnunquam nobis hujus mundi prospera, nonnunquam vero jubentur adversa, sciendum summopere est, quod obedientia aliquando si de suo aliquid habeat, nulla est; aliquando autem si de suo aliquid non habeat, minima. Nam cum hujus mundi accessus præcipitur, cum locus superior imperatur; is qui ad percipienda hæc obedit, obedientia sibi virtutem evacuat, si ad hæc etiam ex proprio desiderio anhelat. Neque enim se sub obedientia dirigit, qui ad accipienda hujus vitæ prospera, libidini propriæ ambitionis servit. Rursus cum mundi despectus præcipitur, cum probra adipisci et contumeliæ jubentur, nisi ex se ipse animus hæc appetat, obedientia sibi meritum minuit: quia ad ea, quæ in hac vita despecta sunt, invitatus nolensque descendit. Ad detrimentum quippe obedientia ducitur, cum mentem ad suscipienda probra hujus sæculi nequaquam ex parte aliqua etiam sua vota comitantur. Debet ergo obedientia et in adversis ex suo aliquid habere; et rursus in prosperis ex suo aliquid omnino non habere, quatenus et in adversis tanto sit gloriosior, quanto divino ordini etiam ex desiderio jungitur; et in prosperis tanto sit verior quanto a præsentibus ipsa, quam divinitus percipit, gloria, funditus ex mente separatur. Sed hoc virtutis pondus melius ostendimus, si celestis patriæ duorum hominum facta memoremus. Moyses namque, cum ex deserto oves pasceret (*Exod. iv.*), Domino per Angelum in igne loquente, vocatus est, ut eripiendæ omni Israelitarum multitudini præset. Sed quia apud se humilis extitit, oblatam statim tanti regiminis gloriam expavit, dicens (*Ex. iv.*): *Obsecro, Domine, non sum eloquens ab heri et nudius tertius; et ex quo capisti logui ad seruum tuum, tardioris et impeditioris lingua sum factus; et se postposito, alium deposcit, dicens: Mitte quem missurus es. Ecce cum auctore linguæ loquitur, et ne tanti regiminis potestatem suscipiat,*

elinguem se esse causatur. Paulus quoque divinitus fuerat, ut in Jerusalem debuisset ascendere, admonitus, sicut ipse ad Galatas dicit. (*Gal. ii.*) Isque in itinere cum Prophetam Agabum reperisset, quanta se adversitas in Jerusolymis maneret, audivit. Scriptum quippe est, quod idem Agabus zonam Pauli (*Act. xi.*) suis pedibus inferens dixit: Virum cujus est zona hæc sic alligabunt in Jerusalem. A Paulo autem profinus respondetur: Ego non solum alligari, sed et mori in Jerusalem paratus sum pro nomine Jesu. Præceptione igitur revelationis Jerusolymam pergens adversa agnoscit: et tamen hæc libenter appetit: audit, quæ timeat, sed hæc ardentior anhelat. Moyses itaque ad prospera de suo nihil habeat: quia præcepto renititur, ne Israeliticæ plebi præferatur. Paulus ad adversas etiam ex suo voto ducitur quia malorum imminutionem cognitionem percipit, sed devotione spiritus etiam ad acriora fervescit. Ille præsentis potestatis gloriam Deo voluit jubente declinare: iste Deo aspera et dura disponente, studuit ad graviora præparare. Prætere ergo utrorumque Ducum infra virtute insitutumur, ut si obedientiæ palmam, apprehendere veraciter nitimur, prosperis hujus sæculi ex sola jussione, adversis autem etiam ex devotione militemus. Hæc S. Gregorius. *Quam doctrinam exemplo suo Magister omnium Christus Dominus aperitissime comprobavit; nam cum sciret, venturas esse turbas, ut raperent eum, et facerent Regem, Fugit in montem ipse solus.* (*Joan. vi.*) Sed cum sciret venturos Judæos et milites cum Juda, ut eum caperent, et ad supplicium ducerent, juxta præceptum, quod habuerat a Patre (*Matt. xxvi.*), obviam illis sponte processit et se capi ac ligari permisit. (*Joan. xxviii.*) Christus igitur Magister bonus non verbo et lingua obedientiam qualemcumque ostentavit; sed opere et veritate obedientiam Patri exhibuit in verapatientia et humilitate fundatam. Hoc exemplar est nobilissimæ virtutis, quod intueri semper debent, qui a Deo vocati ad palmam propriam abnegationis et Christi imitationis aspirant.